

Perhe koossa – kaiken uhallakin

”Myyttiset käsitykset ”hyvästä” äidistä ja vaimosta pitävät naista usein väkivaltaisessa parisuhteessa”, kertoo parisuhdeväkivallasta väitellyt Auli Ojuri.

”tseäni hämmästyttää eniten juuri tämä väkivallan kohteeksi joutuvien naisten sisukuus ja kekseliäisyys, kun he yrittävät selviytyä väkivaltaisessa parisuhteesta ja pitää perheen koossa”, Ensi- ja turvakotien liiton kehittämispäällikkö Auli Ojuri toteaa.

”Moni nainen ajattelee, että minähän pärjään, vaikka lyö-

täisiin”, hän lisää.

Ojurin väitös Väki-valta naisen elämän varjona tarkastettiin Lapin yliopistossa viime marraskuussa.

Tutkimuksen mukaan syväällä tuntuu yhä elävän käsitys siitä, että ydinperhe on naiselle oikean elämisen malli ja lähtemisen avioliitosta on epäonnistumisen paikka.

”Tavoitteena oli tutkia, miten

naiset selviytyvät väkivaltaisen parisuhteen päätyttyä ja miten he kokivat auttamisen. Yhtä tärkeäksi nousi kuitenkin myös se, miten naiset oikein selviytyivät itse parisuhteen aikana”, Ojuri kertoo.

Aineisto koostui 20 turvakodissa olleen naisen haastattelusta. Suurin osa naisista oli alle 40-vuotiaita ja moni heistä oli itse kasvanut väkivaltaisessa kodissa. Kaikki naiset olivat muuttaneet erilleen miehensä, ja kaikilla oli lapsia.

Väkivallan vähättelyä ja miehen miellyttämistä

”Väkivaltaisessa parisuhteessa nainen yrittää ennen kaikkea huolehtia parisuhteesta ja perheestä, ei itsestään”, Ojuri painottaa.

Naiset vähättelevät ja mitätöivät väkivaltaa, syyllistävät itseänsä ja kontrolloivat käyttäytymistään. He oppivat vaikenemaan, myötäilemään ja mukautumaan miehen tahdon, jotteivät ärsyttäisi tätä.

”Naiset oppivat ennakoidaan tilanteita. He lukevat miehen äänensävyjä,

tunnetiloja ja ilmeitä, jopa sitä, miten ovi paukahtaa miehen perässä tämän tullessa kotiin.”

Moni yrittää viimeiseen asti ylläpitää hyvän vaimon ideaalia. ”Väkivallasta huolimatta moni haastatelluista teki kaikkensa miellyttääkseen miestänsä. Naiset yrittävät esimerkiksi olla hyviä seksissä, laittaa hyvää ruokaa ja keksiä mukavaa tekemistä yhdessä”, Ojuri kertoo.

Lapset herättäjinä

Paitsi hyvän vaimon myös hyvän äidin ideaali pitää naisia väkivaltaisessa parisuhteesta. Hyvä äiti ei erota lapsia ja isää, hän ei riko perhettä.

”Toisaalta ratkaiseva sysäys eroon saattoi tulla nimenomaan silloin, kun nainen havahtuu, että lasten on todella paha olla”, kertoo Ojuri.

Muuan haastateltava oivalsi tämän, kun lapset tulivat äidin avuksi isän lyödessä.

”Nainen ymmärsi, että nyt hän ja lapset lähtevät. Näin lapsista voi tulla muutokseen rohkaisijoita ja sen tukijoita.”

Viranhaltijat voivat syyllistää naista

Turvakotiin tullessaan nainen on jo suhteestaan irtautumisessa melko pitkällä ja takana on yleensä rankkaa väkivaltaa.

”Moni oli jo käynyt esimerkiksi perheneuvolassa tai sosiaalityöntekijän luona. Jotkut olivat puhuneet lääkärille. Ikävä kyllä, nämä kokemukset oli-

”Tärkeintä on lisätä tietoa väkivallasta ja sen kohtaamisesta. Lopulta kyse on asennekasvatuksesta, on mentävä kouluihin ja koteihin”, Auli Ojuri painottaa.

vat aika usein huonoja.”

Ojurin tutkimuksessa kävi ilmi, ettei naisille usein ollut aikaa tai heitä ohjattiin työntekijältä toiselle. Pahinta oli se, että naisten kokemuksia saatettiin vähätellä tai kieltää.

”Joillakin oli myös syyllistäviä kohtaamisia. Kun muuan nainen kertoi väkivallasta, viranhaltija kysyi, mitä sinä sitten itse teit.”

Auttajat tarvitsevat tietoa

Ojuri pitää tiedon puutetta suurimpana syynä siihen, etteivät viranhaltijat usein osaa auttaa väkivallasta kärsiviä naisia. Väkivallan tunnistaminen ja kohtaaminen on vaikeaa.

”Jos auttaja ei tiedä väkivallasta, hän ei uskalla kohdata sen uhria. Naisella voi olla silmä mustana, mutta kukaan ei kysy, mistä se johtuu”.

”Väkivallasta kärsineet naiset odottavat empaattista ja sitoutuvaa auttamista”, Ojuri toteaa.

Turvakodissa naiset saivat viimein apua: heitä kuunneltiin ja heidät otettiin vakavasti. Se oli monille helpotus.

Tietoa kun puuttuu myös naisilta itseltään. Väkivallasta puhuminen on vaikeaa, eikä sen tunnistamiseen ole helpoita.

Muuan nainen luki vasta turvakotiin tultuaan väkivallasta ja ihmetteli itsekin, miten hän ei tajunnut joutuneensa sen uhriksi ennen kuin väkivalta sai raaimmat muotonsa.

Ei yhtä selviytymistarinaa

Irtautuminen väkivaltaisesta parisuhteesta kestää yleensä pitkään ja sen aikana naisen elämä on muutostilassa kaikin puolin.

”Täytyy etsiä asunto, on lasten huolto- ja tapaamisasiat, arjen hallinta ylipäänsä. Nainen voi tarvita tukea pitkänkin aikaa.”

Ojuri jakoi haastatellut kolmeen tyyppiin sen mukaan, miten he suhtautuivat eron jälkei-

seen elämään: selviytyjään, etsijään ja epäilijään.

”Selviytyjällä on tunne vapaudesta. Hän ajattelee, että nyt on kyse minusta. Menneisyyden ja nykyisyyden välinen ero on selkeä, ja tulevaisuutta pystyy ajattelemaan.”

Selviytyjä pystyy pohtimaan suhteensa hyviä ja huonoja puolia ja sallii itsensä olla heikkoakin.

Etsijä keskittyy Ojurin mukaan nykyhetken ja arjen hallintaan. Hän katsoo tulevaisuuteen ja haluaisi nopeaa muutosta elämäänsä, muttei vielä pysty siihen.

Epäilijä on heikoiten selvillä omasta itsestään ja tulevaisuudesta. Vaikka nainen asuu jo erossa miehestään, perheen koossa pitäminen on yhä mielessä.

”Ja eiväthän nämä tyytit mitään puhtaita ole. Jossakin voi olla samanaikaisesti etsijää ja epäilijää. Yhtä selviytymistarinaa ei ole”, Ojuri summaa.

Perinteinen perhemalli voimissaan

Viime vuosina on korostettu, miten helposti parisuhteista erotaan ja kuinka perinteinen perhemalli on väistynyt yksilöllisten tarpeiden ja oikeuksien tieltä.

Ojurin väitös kertoo toista.

Väkivaltaisissa parisuhteissa naisten itsensä toteutus ja tarpeet unohtuvat, he eristyvät sosiaalisesti ja moni jättää jopa työelämän väkivallan vuoksi.

”Perinteinen perherakenne on vielä vahvasti voimissaan. Myös pyrkimys salata väkivalta ulkopuolisilta kertoo perinteisen mallin vahvuudesta”, Ojuri toteaa.

Kati Pitkänen

”Minä sanoin [lääkärille], että nämähän on ihan selvät jäljet ja näethän sinä, että minua on kuristettu...niin sitten se sanoi, että mitä sinä sanoit sille.” (Nainen, 43 v)

”Ja me mentiin perheneuvolaan, ja siellähän mua odotti oikein varsinainen neropatti, siellä perheneuvolassa. Siellä oli semmoinen nainen, että se ei sanonut muuta kuin toisteli tätä samaa lausetta, että teidän pitää katsoa tulevaisuuteen ja unohtaa menneet...Minä kysyin vielä, olisiko jotain kirjallisuutta, mitä minä voisin lukea ja koota näitä ajatuksiani. Niin hän sanoi mulle, että voi, voi, ei tule nyt mitään mieleen... Sitä paitsi ne on kaikki yliopistotasoisia ja jopa englanninkielisiäkin. Ja minä oli justiin kertonut hänelle, että minä kärsin siitä, kun mun mies vähätteli mua koko ajan.” (Nainen, 37 v)

”Minä en ollut enää oma itseni. Minä olin vaan semmoinen hiirulainen, joka nurkkia pitkin käveli ja pelkäsi kaikkea. Enkä uskaltanut olla ihmisten kanssa tekemisissä. Siinä se oma minä hävisi ihan täysin. Ei siinä oikein tiennyt, että kuka minä olen.” (Nainen, 40 v)

”Minä aina yritin manipuloida lapsia, että kun ollaan nämä, niin sitten ei tapahdu mitään... Ja lapset jo kotia tullessa tiesi, että jos kuuluu musiikkia, niin ne tiesi jo heti siitä musiikista, että ukko on kännissä.” (Nainen 40 v)

”Ja tietysti minä syyllistin itseäni ja minuakin syyllistettiin, koska mies teki ihan selväksi, että jos minä en kyttäisi ja jatkuvasti nalkuttaisi niin hän ei olisi tällainen ja hän ei ryyppäisi.” (Nainen, 49 v)

”Minä olen sitäkin usein miettinyt, onko tämä nyt sitten oikea kriisi...että onko tämä nyt niin vakavaa?” (Nainen, 31 v)

”Jotakin on, mikä minua vähän niin kuin pitelee kiinni. Kyllä vielä jotkut rautalangat... rautalankamalli tuolla päässä värisee... joku malli minua pakottaa johonkin määrättyyn juttuun. Elikkä justiin tällainen, että mikä on perhe ja minkälaista elämää perheet viettävät. Jotakin, joka on ikivanhaa. Se on kulttuurin luoma juttu, mikä on normaalia ja mikä ei ole normaalia elämää.” (Nainen 45 v)

”Minä tajusin sen, että minä yritän rakastaa sitä perheeksi, ja yritän rakastaa ja rakastaa vaan ja alistua ja alistua. Mutta sehän on täysin väärä suhde. Se on harha. Se on vale...” (Nainen 51 v)

”Se oli sitä pärjäämisen pakkoa, kun olet ristin saanut, niin kannat sitä loppuun saakka. Ja tästä ei sitten lähdetä venkuilemaan.” (Nainen 40 v)

”Jos ei ollut perunat kypsä...hän saattoi hermostua ja sanoa, että täällä on oltu koko päivä kotona, eikä sulla ole mitään muuta tekemistä, tärkein tehtävä sulle on päivässä keittää hänelle perunat valmiiksi, kun hän tulee töistä kotia. Jätä kaikki muuta tekemättä ja tee se...Minä yritin miellyttää häntä. Ja minä vartuin hyvän ruoan kanssa. Minä yritin miellyttää olemalla kiva...olemalla sängyssä hyvä...ja ite yritin olla ahkera... (Nainen 49 v)

Lainaukset ovat Auli Ojurin väitöskirjasta **Väkivalta naisen elämän varjona – Tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä**. Acta Universitatis Lapponiensis 77. Lapin yliopisto, Rovaniemi 2004.